

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015**

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

(пост. п. 2 від «24» *березня* 2021 р.)

Ректор

_____ А. А. Мазаракі

**ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ /
PSYCHOLOGICAL SUPPORT OF PROFESSIONAL
ACTIVITIES**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

КИЇВ 2021

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ заборонено

Автор: Шевченко В. Є, кандидат психологічних наук, доцент

Програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, протокол № 14 від 15 березня 2021 р.

Рецензенти: С. М. Миронець, доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології
Н. Д. Гординя, канд. психол. наук – заступник директора закладу післядипломної освіти Київської обласної державної адміністрації

**ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ /
PSYCHOLOGICAL SUPPORT OF PROFESSIONAL
ACTIVITIES**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни «Психологічне забезпечення професійної діяльності» призначена для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти КНТЕУ галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», спеціалізації «Практична психологія»

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів КНТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Психологічне забезпечення професійної діяльності» є засвоєння студентами закономірностей взаємодії особистості з професією, особливостей соціально-психологічного супроводження професійного становлення особистості в діяльності та забезпечення умов для ефективної професійної діяльності, збагаченню професійної культури майбутніх спеціалістів, сприянню професійному самовизначенню та формуванню професійної самосвідомості

Завданнями вивчення дисципліни «Психологічне забезпечення професійної діяльності» є оволодіння практичними підходами до розв'язання проблем, пов'язаних з психологічним забезпеченням професійної діяльності. Формування у студентів спрямованості на практичне рішення психологічних завдань, пов'язаних з професійною діяльністю:

Предметом вивчення дисципліни є психологічні особливості психологічного забезпечення ефективності професійної діяльності практичного психолога.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Знання:

- порядку та способів роботи з літературними джерелами;
- основних принципів та методів психологічної науки;
- сфер використання психологічних знань у суспільній практиці й види діяльності практичного психолога;
- напрямки роботи практичного психолога.

Вміння:

- демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у спілкуванні;

- визначати досягнення та ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області професійної діяльності у загальній системі знань;

- здійснювати пошук інформації в мережі Інтернет, працювати в системі дистанційного навчання університету.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Психологічне забезпечення професійної діяльності», як обов'язкова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійними програмами:

Психологія (ОС бакалавр, 2018р.)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>За Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	1-12
ЗК3	Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога	1-12
ЗК4	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	3, 4, 5, 6, 7, 9,10
ЗК5	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	1-12
ЗК6	Здатність бути критичним і самокритичним	1-12
ЗК7	Здатність приймати обґрунтовані рішення	5, 6, 7, 11, 12
ЗК9	Навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді	3, 8, 9, 10
ЗК10	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності	4, 5, 6
ЗК11	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)	1-12
ЗК12	Знання та розуміння про захищеність життя і діяльності особистості, суспільства і життєвого середовища від небезпечних факторів природного і штучного характеру	5, 6, 8
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
ФК1	Знання структури особистості, принципів, методів, галузей психології	1, 11, 12
ФК2	Знання функціонування потребнісно-мотиваційної, операціональної, інформаційної та регуляторної підсистем особистості	1, 2, 10
ФК4	Вміння здійснювати психологічну діагностику, консультацію, корекцію, реабілітацію клієнтів і	7, 8, 9, 10, 11, 12

	надавати психологічну допомогу працівникам організації	
ФК5	Вміння впроваджувати методи практичної психології в процесі психологічного супроводу освітньо-професійної діяльності	3, 4, 5, 7, 8, 9
ФК6	Вміння досліджувати соціально-психологічні явища і впроваджувати методи психологічного забезпечення професійної діяльності в організації	3, 6, 7, 8, 9
ФК11	Вміння систематизувати критерії психодіагностичних обстежень, спрямованих на якість відбору й атестації персоналу на підприємстві, організації	7, 8, 9, 10
ФК12	Здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримуватися норм професійної етики	1-12
ФК13	Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій	5, 6, 7, 8, 9
ФК14	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку	4, 8, 9, 10
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПРН4	Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т. ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій	1-12
ПРН5	Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки	1-12
ПРН6	Самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги	3, 6, 7, 8, 9
ПРН7	Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміння дотримуватися процедури дослідження	2, 3, 7
ПРН8	Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки	4, 5, 6, 7, 8, 9
ПРН11	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника	1-12
ПРН12	Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта,	6, 7, 8, 9, 11, 12

	встановлювати ефективність власних дій	
ПРН13	Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до запиту	5, 6, 7, 8, 9
ПРН16	Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку	1-12
ПРН17	Знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога	1-12
ПРН18	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям	1-12
ПРН19	Розуміти важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії	3, 4, 6, 10

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Актуальні проблеми психологічного забезпечення професійної діяльності

Актуальність, мета, об'єкт, предмет, завдання, принципи й етапи психологічного забезпечення професійної діяльності. Функції психологічного забезпечення професійної діяльності. Загальна характеристика соціально-психологічного забезпечення на етапах професійної діяльності. Психологічне супроводження: загальне поняття, мета, завдання, принципи, функції, основні напрями. Методи психологічного супроводження. Загальні положення і класифікація методів психологічного забезпечення професійної діяльності .

Використання сучасних психотехнологій для ефективного забезпечення професійної діяльності: психологічне консультування, психопрофілактика, психологічна корекція, особистісно-орієнтована терапія, психологічна реабілітація.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-5.

Додатковий: 2, 3

Інтернет-джерела: 1-6

Тема 2. Сутність та зміст психологічного забезпечення професійної діяльності

Рівні психологічного забезпечення професійної діяльності
Загальносоціальний (державний) і професійний рівні, особистість фахівця психологічного забезпечення професійної діяльності.

Приватні завдання та закономірності психологічного забезпечення професійної діяльності фахівців. Найважливіша умова ефективності психологічного забезпечення службової діяльності - знання відповідними

посадовими особами й органами управління, властивих даному виду забезпечення принципів, їх творча реалізація в роботі.

Зміст та вимоги психологічного забезпечення професійної діяльності фахівців. Компоненти психологічного забезпечення професійної діяльності фахівця. Внутрішня структура морального чинника.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-5.

Додатковий: 2, 3

Інтернет-джерела: 1-6

Тема 3. Психологічне вивчення людини як суб'єкта професійної діяльності

Професійне становлення особистості як один з головних компонентів професійної діяльності. Ключові поняття.

Детермінанти професійного становлення особистості: невідповідність особистісних властивостей вимогам професії, характер професійної діяльності, внутрішньо-особистісні та зовнішні фактори. Поняття стадій професійного розвитку, критерії виділення їх. Типологізація стадій професійного становлення в працях вітчизняних та зарубіжних психологів. Соціально-психологічна характеристика стадій професійного становлення особистості (оптація, професійна підготовка, професійну адаптація, первинна і вторинна професіоналізація, професійна майстерність).

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-5

Додатковий: 2, 3, 5

Інтернет-джерела: 1-6

Тема 4. Професійна кар'єра та професійне становлення особистості

Професійна кар'єра суб'єктів навчально-виховного процесу у вищій школі: психологічний аспект. Кар'єра як успішне просування в галузі суспільної, службової наукової та інших видах діяльності, як рід занять, професія, як свідомо обраний і реалізований людиною шлях посадового зростання тощо. Основні підходи до розуміння поняття "професійна кар'єра": соціально-психологічний, управлінсько-менеджерський, соціально-економічний напрямки (за Л. Карамушкою, А. Поплавською).

Критерії успішної кар'єри. Об'єктивні критерії як соціальний успіх, послідовність професійних позицій, які займає працівник в організації і у професії. Суб'єктивні критерії як ступінь задоволеності життєвою ситуацією, особливості сприйняття професійних успіхів, образу професійного життя та власної ролі в ньому. Зв'язок самооцінки успішності кар'єри з очікуваннями референтної групи та зовнішніми символами успіху (заробітна плата, престиж, визнання, імідж тощо). Професійна кар'єра і професійне становлення особистості. Етапи Підхід Е.Шейна до стадій професійної кар'єри.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-5.

Додатковий: 2, 3, 5

Інтернет-джерела:1-6.

Тема 5. Становлення професіоналізму особистості

Поняття «професіоналізм», його сторони та рівні. Розмежування та характеристика понять «професіоналізм» і «компетентність». Види, сторони та рівні професійної компетентності. Види та рівні самовизначення. Стадії професіоналізації.

Характеристика операціональної сфери професійної діяльності. Профпридатність, її види та сутнісні характеристики. Професійна навченість. Компоненти операціональної сфери професіоналізму. Професійна самосвідомість. Професійний тип мислення. Види професійного середовища. Працезнатність та її періоди. Взаємозв'язки й чинники професійної спрямованості та компетентності фахівців професій типу "людиналюдина" на етапі професійної підготовки

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-5.

Додатковий: 2, 3, 5

Інтернет-джерела:1-6.

Тема 6. Особливості психологічного забезпечення ефективної та безпечної діяльності спеціалістів

Виокремлення в психофізіології безпеки праці трьох основних взаємопов'язаних факторів: людина – виробництво – система безпеки праці. Правила взаємодії компонентів праці (спеціаліста зі знаряддям і предметом праці, навколишнім середовищем), порушення норм та зв'язків між ними як причини небезпеки. Застосування знарядь та предметів праці, а також допустимі екстремальні умови робочого середовища. Виділення небезпечних виробничих факторів і характеристика шкідливих виробничих факторів, дія котрих на спеціалістів може призвести до професійного захворювання. Особливості психологічного забезпечення ефективної та безпечної діяльності спеціалістів.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-5.

Додатковий: 2, 3

Інтернет-джерела:1-6

Тема 7. Психологічний відбір та атестація фахівців до професійної діяльності

Поняття та завдання професійно-психологічного відбору. Методи соціально-психологічного вивчення та психологічного обстеження. Етапи психологічного обстеження. Порядок організації та проведення співбесіди з кандидатами при прийомі на службу або навчання. Призначення, мета, завдання, функції, пріоритети атестування працівників. Процедура та методика атестації. Види методів атестації: вільні, оцінювання за заданими параметрами.

Загальна характеристика компонентів системи атестації кадрів:

оцінювання результатів праці, оцінювання професійного потенціалу, оцінювання особистості. Оцінювання результатів діяльності: визначення психологічних критеріїв оцінювання діяльності, розробка шкал атестації, опрацювання експертних оцінок діяльності працівника. Оцінювання професійно-психологічного потенціалу для роботи в екстремальних умовах: компоненти професійного потенціалу, метод оцінювання компетентності, метод оцінювання професійно важливих якостей. Психологічна оцінка особистості. Методи оцінювання, особистісні компоненти та характеристики, що підлягають оцінюванню: ставлення до професійної діяльності, розумові здібності, особистісні характеристики.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-5

Додатковий: 2, 3

Інтернет-джерела: 1-6

Тема 8. Шляхи та засоби збереження, підтримки та відновлення ефективності діяльності

Характеристика двох груп шляхів, які використовуються для збереження працездатності спеціалістів. Характеристика другої групи шляхів, що використовується під час обслуговування та експлуатації техніки й у свою чергу включає дві групи заходів, що застосовуються постійно або в разі необхідності.

Психофізіологічні заходи умовно можна розподілити на щоденні (ультрафіолетове опромінення, додаткова вітамінізація, загартування) та ті, що застосовують в екстремальних умовах за призначенням: оксигенація (вдихання кисню з підвищеним та нормальним тиском), електрофізіопроцедури (дія імпульсним електричним струмом на ЦНС, електросон, електроakupunktura) та фармакологічні препарати (адаптогени, стимулятори, транквілізатори та ін.)..

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-5

Додатковий: 2, 3, 5 Інтернет-джерела: 1-6.

Тема 9. Соціально-психологічний супровід підготовки працівників до професійної діяльності

Технології професійної освіти як компонент соціально-психологічного супроводження професійної діяльності. Головні етапи в розвитку технології навчання.

Особливості психологічного супроводу підготовки спеціалістів. Принципи побудови технології професійної підготовки. Поняття психологічного впливу. Роль особистісного впливу. Вплив через владу. Способи впливу на людей під час спілкування. Переконавання, навіювання, самонавіювання, психічне зараження, наслідування, маніпулювання та актуалізація. Соціально-психологічні особливості робочої групи. Загальні заходи підтримки оптимального психічного стану людини. Залежність високої

працездатності від функціональних резервів, умов життєдіяльності, індивідуально-психологічних якостей. Психологічний аналіз умов, особливостей переговорів та їхніх учасників в підготовчий період. Елементи тренування та психологічної підготовки до майбутніх переговорів.

Психологічне забезпечення переговорного процесу під час його проведення. Мотиваційна, емоційна та когнітивна готовність до подолання перешкод під час переговорів. Аналіз підсумків переговорів та методи психологічної реабілітації (відновлення) психічного стану людини.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-5

Додатковий: 2, 3, 5

Інтернет-джерела: 1-6

Тема 10. Аналіз умов та особливостей успішності професійної діяльності

Характеристика методичних прийомів вивчення професійної діяльності будь-якого спеціаліста: вивчення офіційних документів (інструкцій, нормативів, керівних документів); інженерно-психологічне обстеження обладнання / пульту управління; спостереження за ходом робочого процесу й поведінкою спеціаліста; бесіда із спеціалістами; "Думання вслух" як звіт спеціаліста, анкетування і експертна оцінка; хронометраж тривалості виконання окремих робочих операцій; вивчення трудових операцій, аналіз помилок; алгоритмічний аналіз професійної діяльності; гігієнічна оцінка факторів навколишнього середовища; експериментальні прийоми психофізіологічного аналізу професійної діяльності; моделювання діяльності.

Мистецтво емоційної саморегуляції психолога. Управління емоціями як професійно важливе уміння психолога. Комунікативна компетентність практичного психолога.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-5

Додатковий: 2, 3, 5

Інтернет-джерела: 1-6

Тема 11. Психологічне забезпечення спортивної діяльності

Зміст психологічного забезпечення спортивної діяльності. Схема психологічного забезпечення спортивних тренувань і змагань. Психодіагностика особистості спортсмена під час відбору, вивчення умов діяльності, тренувального процесу під час змагань.

Психологічні і психогігієнічні рекомендації тренерів, спортсмену, керівникові, масажисту: до занять певним видом спорту; до тренувального процесу; до змагань взагалі або до певного змагання; до спортивного режиму.

Психологічна підготовка спортсмена і тренера до тривалого тренувального процесу, загальна психологічна підготовка, корекція психічних станів, спеціальна психологічна підготовка до конкретного змагання.

Управління станом і поведінкою спортсмена. Загальна характеристика методів психорегуляції.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-5

Додатковий: 1, 2, 3, 5

Інтернет-джерела: 1-6

Тема 12. Психологічне забезпечення роботи практичного психолога в психоневрологічних установах

Зміст работ и медичного психолога в психіатричних і психоневрологічних установах. Участь медичного психолога в розв'язанні завдань диференційної діагностики. Оцінка структури і ступеня нервово-психічних розладів. Особливості роботи психолога в дитячих і підліткових психоневрологічних установах. Участь в експертній роботі. Участь медичного психолога в реабілітації клієнтів і в психокорекційній роботі.

Принципи побудови й порядок проведення медико-психологічного дослідження. Побудова психологічного експерименту й вибір методів медико-психологічного дослідження. Порядок проведення медико-психологічного дослідження.

Форми участі психолога в проведенні лікувально-відновлювальних заходів і психокорекційної роботи. Організаційні питання роботи медичного психолога.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-5

Додатковий: 2, 3, 4, 5

Інтернет-джерела: 1-6

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний:

1. *Корольчук М.С. Теорія і практика професійного психологічного відбору : Навч. посіб. для слухачів та студ. ВНЗ / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К.: Ніка- Центр, 2012. – 532с.*

2. *М.С. Корольчук, Крайнюк В.М., Марченко В.М. Психологія: схеми, опорні конспекти, методики: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. М.С. Крільчука. - К. : Ельга, Ніка-Центр, 2010. - 320 с.*

3. *Психологія праці у звичайних та екстремальних умовах : навч. посіб. / М.С. Крільчука, В.М. Крільчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський та ін. - К. : Київ. нац. торг.-екон. Ун-т, 2015. - 652 с.*

4. *Психологія праці та професійної підготовки особистості: Навч. посібник / За ред. П.С. Перепелиці, В.В. Рибалки. – Хмельницький: ТУП, 2001. – 125 с.*

5. *Практична психологія : навч. посіб. / М.С. Крільчука, В.М.*

Крольчук, Г.М. Ржевський та ін.. - К. : Київ. нац. торг.-екон. Ун-т, 2014. – 728 с.

Додатковий:

1. Воронова В. І. Психологія спорту: навч. посіб. - 3-тє вид., без змін / В. І. Волкова. – К. : Олімп. л-ра, 2017. – 272 с.
2. *Крольчук М.С. Психофізіологія діяльності: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2012. – 400 с.*
3. *Крольчук М.С., Крайнюк В.М., Косенко А.Ф., Кочергіна Т.І. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я. – К.: ІНКОС, 2012. – 272 с.*
4. Максименко С.Д. Медична психологія: Підручник / С. Д. Максименко, І. А. Коваль, К. С. Максименко, М. В. Папуча – Вінниця: «Нова книга», 2008. – 520с.
5. Особистісно-професійне зростання: психологічні тренінги: навч.-метод. посіб. / за ред.: Л.В. Долинської, О.В. Теремчук. – К. : Каравела, 2018. - 560с.

Інтернет – ресурси:

1. Інститут психології АПН України. Електронний доступ: <http://www.psy-science.com.ua>
2. Пошукова система Google Академія (Google Scholar) - <http://scholar.google.com/>
3. Сайт «Brain Maps» - <http://brain-maps.org/>
4. Словник термінів. Електронний доступ: <http://mirpiar.com/publ/58-1-0-241>
5. Факультет соціології та психології КНУ ім. Тараса Шевченка. Електронний доступ: [http:// www.soclife.univ.kiev.ua](http://www.soclife.univ.kiev.ua)
6. Центр практичної психології «Псі-Фактор». Електронний доступ: <http://psyfactor.org>

** Курсивом виділено джерела, які знаходяться в бібліотеці КНТЕУ*